

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Ex dictis eorum etiam sententia exploditur, qui Deum à principio
produxisse solùm materiam informem asseruerunt. disput. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

quodam à parte inferiori rectum corporis cuiusdam cœlestis crassioris, quod radij cœli empyrei non penetrarent, concavumque illius vsque ad terram repleuisse aquis: atque partem illam inferiorem, & quasi velum templi empyrei, esse in consummationem sæculi vnà cum firmamento & cæteris elementis innouandam, reddendamque valde pellucidam, ac transparentem, vt deinceps pulchritudo cœli empyrei, & claritas ad terram vsque præuia & spectabilis redderetur.

Ad 4. Quod ad quartum argumentum attinet, Diuus Thomas in 2. d. 2. q. 2. art. 3. illo argumento permotus, quod cœlum non nisi per motum influat, asseruit, cœlum empyreum non influere in alios orbis cœlestes, ac proinde nec in hæc inferiora. Prima tamen parte quæst. 66. art. 3. ad secundum mutauit sententiam, longèque probabilius existimauit, sicut Angeli superiores, esto non mitantur, influunt in medios, & infimos, qui mittuntur: sic etiam cœlum empyreum immotum influere in primū mobile, & per illud in hæc inferiora. Quæ sententia ab aliis plus probatur, poteritque sine motu locali mediante lumine aut per vires alias occultas influere aliquid, quod ad hæc inferiora pertingat. Quæuis vt otiosum non esset, sufficeret, si esset in se lucidissimum & pulcherrimum, aptissimumque Dei curiæ, habitationique hominum & Angelorum beatorum. Hæc de sententia Caietani.

Eugubini de cœlo empyreo sententia. Alia fuit extrema sententia Augustini Eugubini in Cosmopeia, qui in illa verba, *In principio creauit Deus cœlum & terram*, affirmauit, cœlum empyreum esse æternum & increatum. Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ annotatione 4. refert, quasi adiecerit se paratum recantare, si malè sentiret. Ambrosium Catharinum meritò dixisse, præstiterat tam periculosa literis non mandare, quàm se ad palinodiam offerre. Quis enim nomine illius recantabit, qui iam obijt, & errorem suum in scriptis viuientem deliquit? Ego licet in Eugubino loco citato errorem illum inueniam: nihil tamen de oblatione ad recantandum inuenio: fortè id in libro de rebus incorporeis & inuisibilibus dixit, quo etiam in loco ab alii citatur, & à me q. 10. a. 3. disp. 2. ex aliorum relatione citatus fuit: neque enim opus illud ad manus meas deuenit. Quicquid sit, an se obtulerit ad recantandum, vel non: error fanè est in fide, affirmare aliquid à Deo distinctū fuisse ex æternitate, siue id creatum, siue non creatum constituitur, vt ex iis, quæ loco citato, & quæst. 44. art. 1. ac quæst. 61. art. 3. diximus, est manifestum. Est enim Deus vnū vnuerforum principium, quæ ipsum non sunt, qui omnia ex tempore de nihilo condidit. Cùmque ostenderit, non aliud esse cœlum empyreum, quàm illud de quo Moyses dixit, *In principio creauit Deus cœlum & terram*, ex iis quæ tum hæc, tum præcedente disputatione diximus, liquidd constat falsam esse sententiam Eugubini.

DISPUTATIO IIII.

Ex dictis eorum etiam sententia exploditur, qui Deum à principio produxisse solum materiam informem asseruerunt.

Sententia eorum, qui solum materiam informem conditam principio rerum asseruerunt. FVerunt qui asseruerent, Deum in principio produxisse de nihilo solum materiam informem, eamque Moysen nomine cœli & terræ ac abyssi significasse: postea verò ex illa totum mundum fuisse fabricatum. Potèstque probari, tum ex illo Sap.

A 1. *Non impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa, immittente illi multitudinem visorum, &c.* tum etiam ex illo ad Hebr. 11. *Fide intelligimus aperta esse sæcula verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent:* potèst materia inuisa, seu inuisibilis, materia est informis: quæ namque iam formis substantialibus distincta est, videri potèst, vt Paulus ipse dum ait, *ex inuisibilibus visibilia fierent*, satis innuit.

Hanc fortasse sententiam tribuat aliquis Augustino: 12. namque Confessionum cap. 8. sic ait: *Tu Domine fecisti mundum de materia informi: quam fecisti de nulla re, penè nullam rem, vnde faceres magnas quæ miramur filij hominum. Valde enim mirabile hoc cœlum corporeum, quod firmamentum inter aquam & aquam secundo die post conditionem lucis dixisti, factum est. Quod firmamentum vocasti cœlum, sed cœlum terra huius, & maris, quæ fecisti tertio die, dando speciem visibilem informi materie, quam fecisti ante omnem diem.* Licet autem illo eodem capite doceat Augustinus, Deum simul cum materia informi creauit cœlum cœli, Moysenque cum dixit, *In principio creauit Deus cœlum & terram*, &c. nomine, cœli, intellexisse cœlum cœli: nomine verò, terra & abyssi, intellexisse materiam informem, artem, vt ex antecedentibus & sequentibus capitibus constat, nomine illius cœli intelligit Augustinus, non cœlum aliquod corporeum, sed angelos: quare vult, mundum totum factum esse ex materia informi quam à principio vnà cum angelis produxerit Deus ante omnem diem. Item libr. 1. de Genesi contra Manichæos, c. 5. *Prima, inquit, materia facta est confusa & informis, vnde omnia fierent, quæ distincta, atque formata sunt, quod credo à Grecis &c. appellari.* Sic enim & alio loco credimus dictum in laudibus Dei: *Qui fecisti mundum de materia informi.* Quod aliqui codices habent de materia inuisa. Et cap. 7. addit: *Informis ergo illa materia, quam de nihilo Deus fecit, appellata est primo cœlum & terra, & dictum est: In principio creauit Deus cœlum & terram: non quia iam hoc erat, sed quia hoc esse poterat. Nam & cœlum scribitur postea factum. Quemadmodum si semen arboris considerantes, dicamus ibi esse radices & robur & ramos & fructus & folia, non quia iam sunt, sed quia futura sunt: sic dictum est: In principio fecit Deus cœlum & terram, quasi semen cœli & terræ, cum in confuso adhuc esset cœli & terra materia, sed quia certum erat, inde futurum esse cœlum & terram, iam & ipsa materia cœlum & terra appellata est. Et infra: Hec ergo nomina omnia, siue cœlum & terra, siue terra inuisibilis & incomposita, & abyssus cum tenebris, siue aqua super quam spiritus ferebatur, nomina sunt informis materie: vt res ignota nobis vocabulis insinuaretur imperitoribus, & non vno vocabulo, sed multis: ne, si vnum esset, hoc putare esse quod consueuerant homines in illo vocabulo intelligere.*

C Aduertendum tamen est, Augustinum fuisse hæc in re varium, inulrumque difficultatis inuenisse in expositione literali operum sex dierum, vt ex variis libris, quos hæc de re scripsit, compertum est. Scripsit enim primò de Genesi aduersus Manichæos, deinde de Genesi imperfectum, postea iam Epilopus factus lib. 12. confessionum & sequentes, nec non duodecim libros de Genesi ad literam: & primo libro Retractionum ca. 10. & 18. proficitur, se profecisse paulatim, tum in aliis Scripturis exponendis, tum præsertim in exponendo principio Genes. Libro autem 12. confessionum à capite 17. varios modos refert, quibus initium Genes. exponi potèst, & à multis quibonebatur. Imò verò satis aperte innuit multis displicuisse opinionem, quam de Genesi

Cœlum empyreum in hæc inferiora, licet immotum, influere.

Eugubini de cœlo empyreo sententia.

Refellitur.

Genesi contra Manichæos fuerat secutus, & quam lib. 12. confessionum c. 8. & nonnullis antecedentibus, & sequentibus capitibus refert, nempe creasse Deum prius materiam informem, & ex illa postea fuisse fabricatum mundum visibilem, quin & fuisse amaritudines, quæ pacem & caritatem conturbabant, quas ille sedare conatur. Tandem c. 29. explicatis variis modis, quibus aliquid potest dici factum prius alio, ait, dici posse Deum fecisse mundum ex materia informi, non quidem prius tempore, sed prius natura, iuxta modum quem disputatione 1. de mente Augustini explicauimus: quo pacto, inquit, dicere possimus, cantum fieri ex sono, non quidem quasi sonus, ex quo fit cantus, tempore cantum antecedit, sed quia prius natura est esse sonum, quam dearticulationem & numeros cantus in se habeat. Atque hanc postea opinionem amplexus est in libr. de Genesi ad litteram, vt disputatione 1. copiosè ostendimus. Quare hæc sola, quam vltimò est amplexatus, censenda est opinio Augustini, nempe quòd informitas materiae, non tempore, sed natura solum antecesserit mundum visibilem, quam Eucherius, & alij sunt secuti.

Abulsi, Cathar. & aliorum sententia.

Alij dixerunt, Deum in principio creasse solum cælum empyreum, & materiam in formem, ex qua reliqua postea sit fabricata, eamque nomine terræ & abyssi fuisse à Moysè significatam. Abulensis, & Ambrosius Catharinus hanc sententiam amplectuntur, sed volunt materiam illam non omni forma substantiali fuisse spoliatam, sed habuisse formam corporcitatis, fuisseque indifferentem ad teliquas formas suscipiendas. Quæ sententia Lyrano non displicet.

Marsili, & aliorum opinio.

Alij asseruerunt, Deum in principio creasse corpora omnia cælestia, & materiam verò elementorum produxisse exutam omni forma substantiali & accidentaria, præter extensionem. Hæc sententia Marsilio placet in 2. q. 8. a. 2. & Gabrieli in eodem 2. d. 12. q. 1. & 2. non displicet.

Magistri & Higonis sententia.

Alij voluerunt, Deum produxisse à principio cælum solum empyreum, & materiam continentem commixtionem quandam quatuor elementorum, similem chao poetarum, antiquorumque philosophorum, in qua eo modo elementa dilitererent, quo in luto, terra & aqua in eo commixta, hæcque appellant materiam informem, quòd nondum pulchram & apertam formarum pulchritudinem habeat. Ita Magister in 2. partim dist. 2. & partim dist. 12. In eademque sententia fuit Hugo de Sancto Victore.

Opinio de materia informi resoluatur.

Ex dictis disputatione 2. constat, has omnes opiniones explodendas esse. Sine vlla enim legitima ratione inhectunt Scripturam sacram ad peregrinos, minimèque cum illa consentientes sensus, dum voces illas, *cælum, terram, abyssum, & aquas*, à sua legitima significatione tantopere extrahunt, vt non res ipsas, ad quas significandas fuerunt impositæ, sed materiam informem, chadisque significent, vt interim alia absurda omittant, quæ ex eadem interpretatione sequuntur. Adde Concilium Lateranense cap. Firmius, de summa Trinitate & fide Catholica definitiisse, *Deum ab initio temporis simul vtramque de nihilo condidisse creaturam, angelicam & mundanam*: materia autem informis non dicitur mundana creatura, hoc est, corporeus mundus. Accedit, quòd iuxta opiniones illas non traditur Genes. 1. quando producta fuerit terra & aqua. Basiliius homilia 2. Hexaëmeron veritatis deprauatores, non suam mentem accommodantes Scripturæ, sed ad suam voluntatem mentem Scripturarum trahentem.

Molina in D. Thom.

tes, ac peruerentes, eos appellat, qui illis verbis Genes. 1. *Terra autem erat inanis & vacua*, intelligunt materiam informem.

Ad primum arg. partem aduersa.

Ad testimonium ergo illud Sap. 11. dicendum est, *Deum ex materia inuisa*, hoc est, ex terra inani & vacua, carenteque proinde pulchritudinis forma, quam postea consecuta est, atque ex aquis, dum tenebræ erant super faciem abyssi, neutrumque elementum videri poterat, produxisse orbem terræ, hoc est superficiem terræ, quam tertia die discooperuit ac eleauit super aquas, & ea quæ super eam superficiem sunt. Neque enim sola animalia & plantas produxit Deus ex his duobus elementis, sed etiam superficiem ipsam terræ, quam discooperuit, quæque magna ex parte corporibus mixtis interioribus & exterioribus (vt ex faxis & mineralibus constat) repleta est, produxit tertia die ex terræ elemento, quod in sua puritate antea condiderat. Sensus ergo testimonij citati est, *non minus potens erat manus tuas intrinsece in homines, de quibus est sermo, multitudinem ororum ac leonum, qui illos perderent, quam à principio fuerit, ad creandum omnia orbis terrarum ambiu contenta ex materia illa inuisa, vacua, & incomposita, quam simul cum cælo empyreo creauit*. Alij exponunt testimonium illud de materia prima, quæ suapte natura est inuisa, ex qua corpora omnia producta sunt, non quidem tamquam ex re quæ per motam temporalem præexistit, sed tamquam ex parte eorum atque subiecto formæ, quæ etiam constant.

Ad testimonium Pauli dicendū est nomine aptationis sæculorum, nō intelligi creationem de nihilo, vt verbum ipsum aptare, eaque, quæ Paulus subiungit, aperte sonant, sed digestionem, coordinationem, ac compositionem sæculorum ex materia terræ & aquæ, quæ à principio Deus vnā cum cælo empyreo condiderat. Creatis enim cælo, terra, & aquis, dixit Deus, *fiat lux, & facta est lux, fiat firmamentum, congregentur aquæ in locum vnum & appareat arida, fiant luminaria*, &c. vt Genesios 1. habetur, ad idque in eo testimonio alludit Paulus. Sensus ergo est: Fide intelligimus aptata sæcula *Verbo Dei, ex materia videlicet terra & aquæ*, quæ, quando tenebræ erant super faciem abyssi, videri non poterant, vt ex rebus ea ratione inuisibilibus, visibilia atque pulcherrima fierent, qualis est fabrica tota huius mundi, quæ oculis nostris conspicitur.

Ad secundam.

DISPUTATIO V.

Diluuntur obiectiones aliquot aduersus nostram sententiam.

Hucusque tribus disputationibus præcedentibus ostēdimus, Deum à principio solum creasse cælum empyreum, terram, & aquas, ex aquisque fuisse fabricata cætera simplicia corpora, etiam cælestes omnes orbis mobiles.

Quæret primò aliquis, cur in materiam cælorum, aeris, & ignis produxerit Deus potius aquam, quam quoduis aliud corpus simplex? Dicendum est non debuisse in primis producere corpus aliquod cæleste, ex quo reliqua simplicia corpora produceret: eo quòd corpus, ex quo alia sint producenda, debeat corrūpi, vt alia ex eo generentur: corpus autē cæleste suapte natura est corruptionis expert. Inter reliqua verò corpora simplicia corruptioni obnoxia, nempe inter quatuor elementa, accommodatissimum omnium erat aqua: Tum quia si ad densitatem, perspicuitatem, & colorem, quem, dum illuminatur, nostris oculis exhibet, attendas, inuenies nullum

Dubitatio.

Solutio.